

Шишкіна Катерина Миколаївна,

аспірант, викладач кафедри міжнародної мовної комунікації Національного університету «Острозька академія», м. Острог

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ

У статті розкривається специфіка використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі як засіб формування духовно-морального виховання.

Ключові слова: *духовно-моральне виховання, інформаційно-комунікаційні технології.*

Шишкіна Е. Н. Влияние информационно-коммуникационных технологий на духовно-нравственное воспитание учеников

В статье раскрывается специфика использования информационно-коммуникационных технологий в учебном процессе как средство формирования духовно-нравственного воспитания.

Ключевые слова: *духовно-нравственное воспитание, информационно-коммуникационные технологии.*

Shyshkina K. M. The Impact of ICT on spiritual and moral education of students

The article deals with the specifics of the information use and communication technologies in the educational process as a mean of forming spiritual and moral education.

Key words: *spiritual and moral education, information and communication technologies.*

Постановка проблеми. Проблемі формування у підростаючого покоління поглядів, переконань, ставлення до оточуючої дійсності під впливом засобів масової інформації, комунікації та новітніх інформаційних технологій приділяється важливе значення [1]. Швидкий перехід до використання нових технологій – комп'ютерів, мультимедійних компакт-дисків та інформаційних мереж спричиняє зміни методів і форм організації навчання і виховання. Комп'ютери стають звичайним атрибутом кожної школи, і вчителі намагаються віднайти такі способи його застосування, які дозволять істотно підвищити якість засвоєння матеріалу та розвиток духовно-морального виховання [1, с. 178].

Аналіз публікацій. Проблемам використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті присвячені праці Б.С. Гершунського, І.Б. Горбунової, М.І. Жалдака, Н.В. Морзе, С.В. Панюкової, С. Пайперта, І.В. Роберт, О.В. Смірнова та інших. Психолого-педагогічні та організаційні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій висвітлені в наукових дослідженнях С.І. Архангельського, О.В. Горячева, Т.Н. Корольової, М.М. Левшина, Є.І. Машбіца, Ю.А. Первіна, Л.Б. Перверзева, Й.Я. Ривкінда і Є.Д. Маргуліса, Н.Ф. Талізної, Б. Хантер, А.В. Хуторського та інших.

Мета статті – показати вплив інформаційно-комунікаційних технологій на духовно-моральне виховання учня.

Виклад основного матеріалу. Світовий досвід використання інформаційних технологій кінця ХХ століття показує, що роль інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі досить велика. Комп'ютер при правильному підході, звичайно, відкриває нові методи та шляхи вирішення ряду традиційних задач – педагогічних, організаційних та навіть технічних.

Однак не можна не відмітити той факт, що комп'ютер є не тільки предметом науково-технічного прогресу, але й об'єктом для розваг, особливо в руках тих дітей, які не бачать продуктивну ціль у навчанні за комп'ютером і не розуміють негативного впливу такої взаємодії. З одного боку, дорослі самі сприяють розвитку інформаційного конфлікту (активно заохочуючи дітей до техніки, яка сприяє негативному впливу на духовно-моральне виховання учня, тим самим формуючи духовно-моральну неповноцінність). Моральне виховання учня набуває все більшої актуальності у зв'язку з глобальною комп'ютеризацією суспільства та повсякденного життя [1]. Структуру моральної культури особистості складають знання, почуття, ставлення, поведінка. Тому змістом виховної роботи вчителя, класного керівника зі становлення моральної культури учнів є формування у них системи моральних знань, почуттів, ставлень, поведінки.

Активно використовуючи комп'ютер у школі та вдома, дитина звикає до використання комп'ютерних технологій. Рік за роком дитина поступово надає перевагу Інтернет-спілкуванню, ніж живому, читанню книг та грі на вулиці – комп'ютер з його безмежними можливостями. Комп'ютерний світ все більше і більше приваблює учнів, залишаючи все менше місця в його душі для живих емоцій. Як традиційні джерела моральності виступають: сім'я, праця, творчість, наука і релігія, природа і людство [1, с. 56]. На жаль, досить часто інформаційно-комунікаційні технології відсовують їх на другий план. Оскільки

усі цінності та ідеали дитини замінюються комп'ютером, тому що сьогодні сучасний школяр надасть перевагу не відпочинку у лісі, а новій комп'ютерній грі, не читанню книги – перегляд нового фільму чи соціальній мережі. Це все надзвичайно гальмує моральне виховання дитини. Навіщо аналізувати моральні вчинки героїв і взагалі суть книги в цілому, коли можна гратися за комп'ютером?

Школа сприяє формуванню духовно-моральних цінностей, соціальній адаптації, інтеграції дітей у суспільство. Сьогодні здійснюється активний процес впровадження комп'ютерних технологій, все рідше звертають увагу на негативні наслідки комп'ютера. Вчені говорять, що інформаційні технології мають негативний вплив на ментальне (розумове), соматичне (опромінення від екрану, порушення сну) та на моральний розвиток дитини [8, с. 16]. Якщо фізичне здоров'я дитини ми можемо виявити прямо зараз, то наслідки повної комп'ютеризації суспільства зможемо побачити лише через десятки років. Розглядаючи тему морально-духовного виховання, розуміємо, воно не зводиться до засвоєння учнями теорії, норм і правил поведінки в процесі навчання та спеціально організованої школою моральної освіти. Воно спрямоване на формування моральної поведінки, прийнятої прагненням до доброти, прекрасного, до вироблення таких моральних якостей як патріотизм, національна гідність, лицарство, вдячність, любов до праці, дисциплінованість, відповідальність, честь, совість тощо [1, с. 68]. Адже найбільший виховний вплив на емоційну, моральну, розумову сфери молодого покоління має всебічна інформація про рідний край, свій народ, його мову, культуру, історію Батьківщини, про патріотизм, героїзм предків, їхні національно-визвольні заповіді нащадкам, історичний досвід будівництва власної національної держави.

Застосовуючи на уроках інформаційно-комунікаційні технології, потрібно ставити за мету не тільки підвищення якості знань, прищеплення інтересу до навчального предмету, але й духовний та моральний розвиток особистості учня, підвищення його культури. Тому моральний розвиток особистості проходить в три стадії (Л. Кольберг). На доморальному рівні дитина виконує вимоги, боїться покарання. На конвенційному рівні дотримання моралі визначається намаганням належати групі, суспільству, відповідати їхнім вимогам з метою самозбереження. Третій рівень морального розвитку автономний: людина добровільно обирає моральну поведінку, бо переконана, що жити їй потрібно згідно з нормами, прийнятими нею добровільно.

Слід відзначити, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у вихованні означає: розбудова виховного процесу не за шаблонними ознаками, а з опорою на новації, експеримент, творчість, зацікавленість; внесення авторських доробок із урахуванням цінностей добра, що передбачає зміни за змістом, організацією та результатом виховної діяльності; оптимізація та покращення виховної діяльності за рахунок розробки нових методик, програмного забезпечення, комбінацій стимульного матеріалу тощо [4].

А скільки можливостей для морального становлення особистості буде в тому випадку, якщо батьки і педагоги уважно поставляться до однієї задачі – духовно-моральне виховання учнів і разом йтимуть до цієї цілі. В освітньому закладі, в сім'ї підліток постійно ставить перед необхідністю морального вибору між бажаним і належним, коли моральне виступає як належне. У подібних ситуаціях потрібна моральна стійкість, щоб зробити правильний вибір. Такі ситуації можуть бути звичайними, життєвими і, здавалося б, малозначущими. Але вони значущі в моральному формуванні, бо вимагають зусилля, а не бездумного підпорядкування обставинам: закінчена підготовка домашніх завдань і можна позайматися за комп'ютером, але потрібно допомогти мамі в господарських справах; хочеться послухати музику з улюбленими композиціями на плеєрі, але треба відвідати хвору родичку. Тому так важливо батькам і вчителям виховувати моральні цінності, аби Інтернет мав менше впливу на моральний вибір учня, щоб дитина знала, що погано, а що добре, що слід переглядати, а що ні.

На сьогодні відмічають активне вторгнення до внутрішнього світу дитини неприродних, ілюзорних, віртуальних вражень та різного роду взаємодій. Нові технології створюють ілюзію реальності, а учні з легкістю цим захоплюються. Це захоплення є досить небезпечним і може призвести до відчуження серед людей, легка заміна реального друга на віртуального та легкої комунікації за допомогою повідомлень. Комп'ютер витісняє традиційну колективну гру з однолітками, яка є надзвичайно необхідною для психічного розвитку та індивідуального становлення дитини. Тепер екранні образи, які закарбувалися із джерела інформації перетворилися на джерело трансформації картини світу дитини, що веде до переоцінки цінностей та стилю життя дитини [8, с. 19].

Відхід від труднощів та реалій навколишньої дійсності у віртуальний світ може стимулювати соціальну ізоляцію користувачів інформаційно-комунікаційних технологій. Комп'ютер не просто обмежує сферу їх соціальної взаємодії, але й формує психологічну залежність від інформаційних технологій, що в свою чергу приводить до повного відчуження від батьків та друзів. Відкриваючи дитині комп'ютерний світ, дорослі сприяють формуванню жорстокості, невпевненості, злості та егоїстичності [6].

Провівши дослідження, потрібно звернути увагу, що 87 % учнів 4-го класу мають власну сторінку в соціальній мережі, лише 12 % не користуються соціальними мережами, але при цьому 68 % проводять

свій вільний час з однолітками на свіжому повітрі кожного дня, 18 % проводять на вулиці досить часто, і 2 % іноді гуляють. Майже усі учні 4 класу, а саме 93 % знають, які сайти не варто відвідувати і досить свідомі в даному напрямку, лише 12 % не знають про заборонені сайти. Це говорить про те, що учні достатньо свідомі і вміють відрізнити корисну інформацію від шкідливої. Досить турбує той факт, що 56 % не використовують Інтернет, щоб піти від проблем та поганого настрою, 37 % невпевнені в меті використання Інтернету та 6 % використовують Інтернет, щоб уникнути роздратування та почуття безпорадності. Це свідчить про те, що потрібно приділяти більше уваги проблемам, переживанням дітей з боку батьків та вчителів.

Висновки. Варто відзначити, що кожна прикладна система, реалізована на базі інформаційно-комунікаційних технологій звичайно має серйозний педагогічний потенціал. Не можна повністю ізолювати дитину від комп'ютера, який є майже на кожному кроці. Однак потрібно намагатися старатися звести проведення часу дитини за комп'ютером до мінімуму (заради збереження здоров'я) та контролювати перегляд матеріалу (заради збереження духовності) [10].

Література:

1. Галузяк В. М. Педагогіка / В. М Галузяк., М. І Сметанський., В. І Шахов. – Вінниця, 2003. – 416 с.
2. Завізна Н. Комп'ютеризація освіти в психолого-педагогічній літературі / Н. Завізна // Рідна школа. – 1999. – С. 59–62.
3. Морзе Н.В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій / Н. В Морзе. – К. : 2008. – 352 с.
4. Постильна О.О. Формування моральних цінностей студентської молоді засобами інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі педагогічного університету / О. О Постильна. – Мелітополь, 2013. – С. 6.
5. Фіцула М. М. Педагогіка. / М. М Фіцула. – 2000. – 544 с.
6. Гостев А.А. Духовно-нравственные аспекты новой информационной экологии / А.А Гостев. – М. : 2009. – 350 с.
7. Зеленецкий В.С. Компьютерная этика. Морально-этические и правовые нормы для пользователей компьютерных сетей: [науч. пособие] / В.С. Зеленецкий, Л.Я Филиппова. – Харьков, 2006. – 212 с.
8. Никольская И.А Информационные технологи в специальном образовании / И. А. Никольская. – М. : Академия, 2011. – 144 с.
9. Тюляева Т.И. Духовно-нравственное воспитание и изучение основ мировых религиозных культур в российской школе: теоретическое обоснование и практические решения / Т. И Тюляева. М. : 2011. – 424 с.
10. Фомина О.В. Использование информационно-коммуникационных технологий в специальном образовании: духовно-нравственный аспект / О.В Фомина. – Беларусь, 2013. – С. 4.